

Gevolgen coronapandemie op gebruik oefentherapiezorg voor verschillende aandoeningen

Week 2-37, 6 januari - 13 september 2020

Samenvatting

Tijdens de coronapandemie is de paramedische zorg ingrijpend veranderd. Gedurende de intelligente lockdown (half maart - juni 2020) mochten oefentherapeuten hun beroep slechts beperkt uitoefenen. Dit leidde tot het uitstellen van zorg. In deze factsheet bekijken we hoeveel zorg oefentherapeuten tijdens de coronapandemie in totaal leverden én we bekijken dit specifiek voor vier aandoeningen: COPD, psychosomatische klachten, lagerugklachten en ontwikkelingsstoornissen.

- Na het besluit om de paramedische zorg weer op te schalen (week 18, 27 maart t/m 3 mei 2020), stijgt het aantal consulten per oefentherapiepraktijk binnen enkele weken naar ongeveer twee derde van het aantal van voor de corona-uitbraak. Ook maanden later blijft een verdere stijging uit.
- Vanaf week 11 (9 maart 2020) is er een afname van het gemiddeld aantal startconsulten per praktijk van bijna 85%. In week 18 (27 april 2020) tot en met week 22 (31 mei 2020) zien we een stijging in het aantal startconsulten per praktijk.
- Tijdens de coronamaatregelen is de daling in het aantal consulten het grootst voor ontwikkelingsstoornissen (72%). Van deze aandoening blijft het herstel van het aantal consulten relatief achter. Mogelijk gaat het hierbij om kwetsbare kinderen of is er minder aandacht voor oefentherapie vanwege het sluiten van scholen en hogere zorglast voor ouders.
- Het aantal consulten voor psychosomatische klachten neemt het minst af tijdens de intelligente lockdown.
- Tijdens de intelligente lockdown was het advies om fysieke zorg zonder medische indicatie te beperken. Voor oefentherapie bij COPD is vaak wel een medische indicatie. Dit verklaart mogelijk de geringe variatie in aantal COPD consulten over de tijd.

De cijfers zijn per week berekend op basis van een steekproef van 48 tot 84 oefentherapiepraktijken verspreid door heel Nederland.

We bekijken wat de invloed van de coronapandemie en de daaropvolgende overheidsmaatregelen is op de paramedische zorg. De resultaten van ons onderzoek publiceren we in een serie factsheets, getiteld: '[Gebruik van paramedische zorg in coronatijd](#)'. In deze factsheet rapporteren we de trends tot september 2020 in het totaal aantal consulten bij oefentherapiepraktijken en in het aantal consulten voor vier geselecteerde aandoeningen.

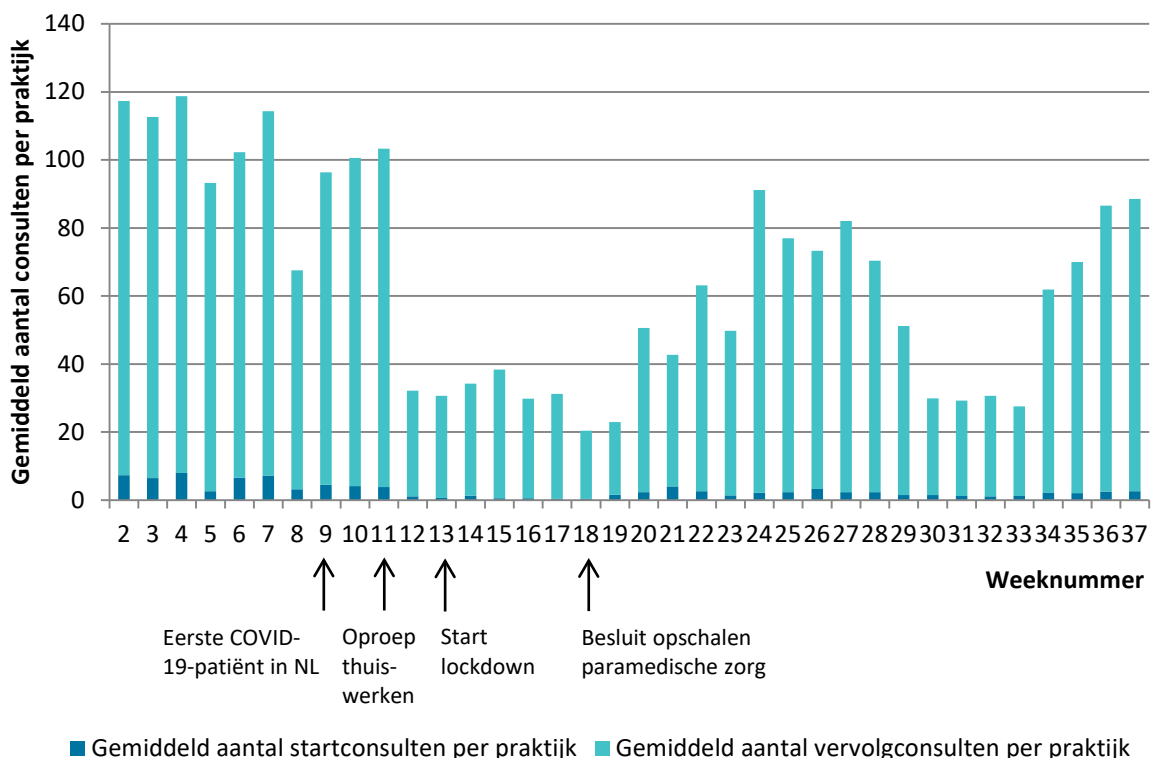
Aantal consulten ten opzichte van de periode voor de corona-uitbraak

Toen de coronapandemie Nederland bereikte eind februari werden verschillende maatregelen genomen. Na de oproep om zoveel mogelijk thuis te werken in week 11 (9 t/m 15 maart 2020) gaat vanaf week 13 (23 t/m 29 maart 2020) de intelligente lockdown van start, waardoor oefentherapeuten hun beroep slechts beperkt konden uitoefenen. Na het ingaan van deze maatregelen daalt het aantal consulten bij oefentherapiepraktijken in Nederland. Vanaf week 18 (27 april t/m 3 mei 2020) wordt besloten de paramedische zorg weer, op veilige en verantwoorde wijze, op te schalen. In de [eerste factsheet in deze serie](#) zagen we dat het aantal consulten in week 22 (25 t/m 31 mei 2020) op ongeveer de helft lag van het aantal consulten aan het begin van het jaar. Dit is in de weken daarna nog wel iets gestegen maar het gemiddeld aantal consulten ligt nog altijd zo'n 40% lager dan het aantal van voor de corona-uitbraak (figuur 1). In de weken 29 t/m 34 (13 juli 2020 t/m 23 augustus 2020), tijdens de zomerperiode waarbij zowel veel patiënten als therapeuten met vakantie gaan, zien we een tijdelijke daling in het aantal consulten per week. Dit heeft wellicht ook te maken met het hoge aantal kinderoefentherapiepraktijken in de data.

Startconsulten

Figuur 1 geeft het totaal aantal consulten per praktijk per week, uitgesplitst naar start- en vervolgconsulten. Startconsulten zijn eerste consulten van een nieuwe behandelperiode. Alle andere consulten zijn vervolgconsulten.

Figuur 1 Oefentherapie: Gemiddeld aantal consulten (start- en vervolgconsulten) per praktijk per week



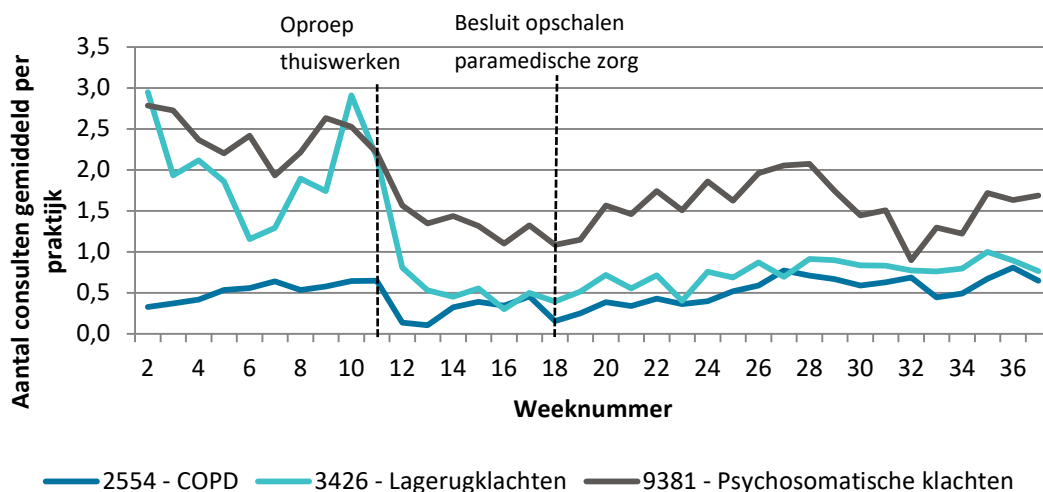
Tijdens de lockdownperiode daalde het gemiddelde aantal startconsulten per praktijk met bijna 85%. Vanaf week 20 neemt het aantal startconsulten weer toe. Hoewel het absolute aantal startconsulten ook dan nog maar op zo'n 30% ten opzichte van het begin van het jaar ligt zien we wel een piek in het aandeel startconsulten de eerste weken na de lockdownperiode ten opzichte van de periode direct na afkondiging van de maatregelen. Voor de corona-uitbraak en de aankondiging van de maatregelen (week 1 t/m 10) was 5% van het totaal aantal consulten een eerste consult. Na de

afkondiging van de maatregelen vonden in verhouding minder startconsulten plaats en lag het aantal op 2% van het totaal aantal consulten. In de eerste vier weken na het opschalen van de paramedische zorg, stijgt het aandeel nieuwe consulten naar 3,5%, om daarna af te vlakken naar gemiddeld 2%.

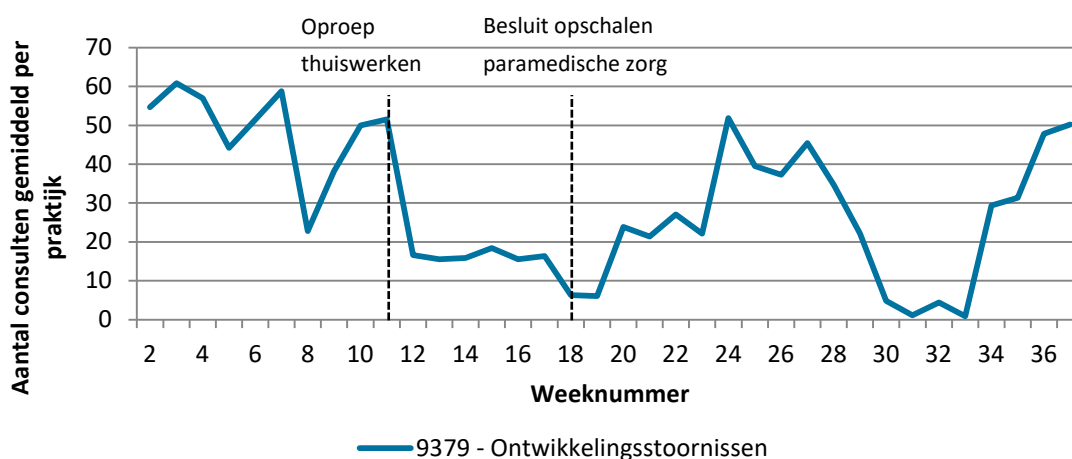
Daling en herstel aantal contacten verschilt per aandoening

Voor vier aandoeningen hebben we gekeken naar het gemiddeld aantal contacten per week met de oefentherapeut: COPD (diagnosecode 2554), lagerugklachten (diagnosecode 3426), psychosomatische klachten (diagnosecode 9381) en ontwikkelingsstoornissen (diagnosecode 9379). De diagnosecode 3426 voor lagerugklachten was de afgelopen jaren de meest voorkomende klacht waarvoor (volwassen) patiënten werden behandeld door de oefentherapeut [Gezondheidsproblemen | Nivel]. Ontwikkelingsstoornissen zijn veelvoorkomend bij kinderoefentherapiepraktijken. Door deze twee diagnoses over de tijd te volgen geven we dus voor relatief grote groepen volwassen en minderjarige patiënten de trends weer in de afgelopen maanden. Daarnaast is er gekeken naar de COPD-consulten omdat er voor COPD-patiënten mogelijk directe gevolgen zijn in relatie tot COVID-19. Ook is gekeken naar psychosomatische klachten, wegens het mogelijke effect van de coronacrisis op de ontwikkeling van angst- en stressklachten.

Figuur 2a Gemiddeld aantal consulten per oefentherapiepraktijk per aandoening (COPD, lagerugklachten en psychosomatische klachten)



Figuur 2b Gemiddeld aantal consulten per oefentherapiepraktijk per aandoening (ontwikkelingsstoornissen)



Voor iedere aandoening daalt het aantal consulten na het afkondigen van de maatregelen in week 11 sterk. De mate waarin het aantal consulten daalde en vervolgens herstelde, verschilt echter per aandoening (figuur 2). Omdat het gemiddeld aantal consulten voor ontwikkelingsstoornissen veel hoger ligt dan voor de andere aandoeningen presenteren we de ontwikkelingsstoornissen in een aparte figuur.

COPD, lagerugklachten en ontwikkelingsstoornissen

Voor de diagnosecodes voor COPD (diagnosecode 2554), lagerugklachten (diagnosecode 3426) (figuur 2a) en (psychomotorische) ontwikkelingsstoornissen (diagnosecode 9379) (figuur 2b) zien we een vergelijkbare trend in het aantal consulten over de weken. Het aantal gemiddeld aantal consulten per praktijk per week daalde voor deze diagnoses nadat de coronamaatregelen afgekondigd waren. Een stijging vindt plaats wanneer er wordt besloten om de paramedische zorg weer op te schalen. Het oude niveau van het aantal consulten voor de coronamaatregelen wordt echter niet meer bereikt binnen deze groepen, net zoals bij het totaal aantal consulten (figuur 1). Bijna 20 weken na het opschalen van de paramedische zorg is het aantal consulten voor lagerugklachten bijvoorbeeld nog maar ongeveer 40% vergeleken met de periode voor de lockdown. Voor COPD daarentegen zien we dat de daling van het aantal consulten tijdens de lockdown beperkt is. Bovendien is de hoeveelheid consulten voor COPD al vier weken na het opheffen van de beperkingen weer zo goed als op het oude niveau terug. De consulten voor ontwikkelingsstoornissen dalen relatief gezien het meest, en nemen weer toe na het moment van de opschaling. Zes weken na de opschaling is er een duidelijke stijging in het aantal consulten. Deze stijging daalt weer op het moment dat de zomervakantie van start gaat. Na de daling in de zomerperiode vindt opnieuw een piek plaats. Het oude niveau wordt echter nog niet gehaald.

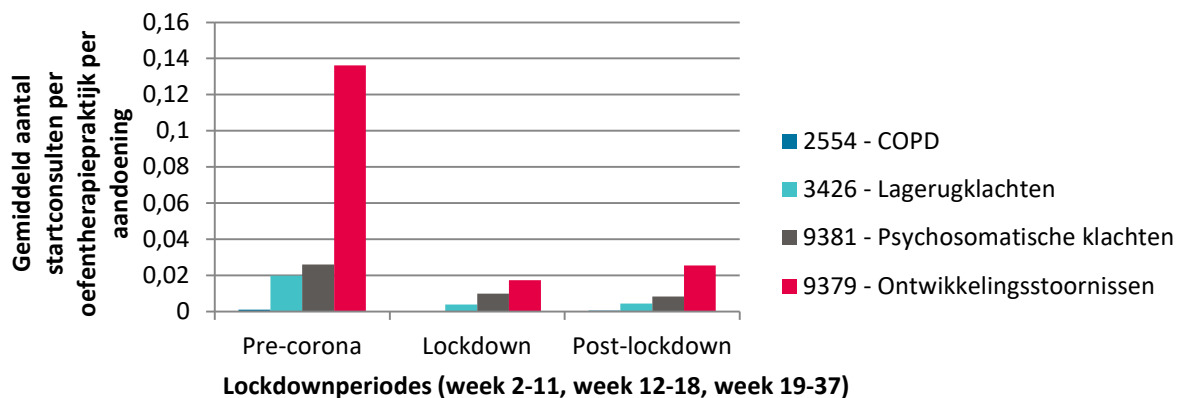
Psychosomatische klachten

De landelijke coronamaatregelen zouden effect kunnen hebben op het aantal patiënten met angst- en stressklachten (zie nieuwsbericht “Neerslachtiger, meer slaapproblemen en gedachten aan de dood door corona” op de [website van het Trimbos instituut](#)). Om die reden hebben we ook gekeken naar het aantal consulten bij psychosomatische klachten (diagnosecode 9381). Het wekelijks aantal consulten voor psychosomatische klachten daalde tussen week 11 en week 18 van bijna 5 naar ruim 2 consulten gemiddeld per praktijk. In week 26 steeg het aantal naar 4 consulten gemiddeld per praktijk.

Startconsulten: ontwikkelingsstoornissen blijven achter

Figuur 3 laat het gemiddeld aantal startconsulten per oefentherapiepraktijk zien, uitgesplitst per aandoening en per periode (voor, tijdens en na de coronalockdown). Dit figuur is gebaseerd op relatief kleine aantallen, omdat het om gemiddelde hoeveelheid startconsulten per praktijk per week gaat. Hier is voor gekozen, omdat per week het aantal deelnemende praktijken verschilde in deze dataset. Er zijn gemiddeld zo'n 200 startconsulten per week voor alle aandoeningen samen in gemiddeld ongeveer 70 praktijken. Bij het weergeven van cijfers van specifieke diagnosecodes, zoals hieronder in figuur 3, wordt het gemiddeld aantal per week per consult daarom minder dan 1. Voor alle type diagnoses daalde het aantal startconsulten vanaf de start van de lockdown, na week 11. Na het opheffen van de beperkende maatregel neemt het aantal startconsulten voor alle diagnoses behalve psychosomatische klachten toe. Het aantal startconsulten voor COPD is gedurende het gehele jaar laag, maar zakt tot nul tijdens de lockdown periode. De startconsulten voor psychosomatische klachten verminderen tijdens de lockdown en blijven daarna laag. Opvallend is de grote daling in startconsulten voor ontwikkelingsstoornissen tijdens de lockdown en het relatief moeizame herstel hiervan. Uit figuur 1 blijkt dat het totaal aantal consulten in de periode na de lockdown op zo'n 35% blijft, vergeleken met de periode van voor de lockdown. Voor startconsulten geldt dat dit nog lager is, ongeveer 30%.

Figuur 3 Gemiddeld aantal startconsulten per oefentherapiepraktijk per aandoening, voor, tijdens, en na de coronalockdown.



Beschouwing

De oproep van de Nederlandse regering in week 11 om zoveel mogelijk thuis te werken en de start van de intelligente lockdown in week 13, resulteerde in een te verwachten sterke daling van het aantal consulten bij oefentherapiepraktijken. Nadat in week 18 de maatregelen gericht op paramedische zorg werden versoepeld, steeg het aantal vervolg- en startconsulten tot iets meer dan de helft van het niveau van voor de corona-uitbraak. Tussen week 24 en 37 blijft het aantal consulten per week gemiddeld ongeveer gelijk en is daarmee dus nog niet volledig hersteld.

De trend in het aantal consulten verschilt voor de vier onderzochte aandoeningen. Zo is de daling in het aantal consulten voor ontwikkelingsstoornissen sterker dan voor COPD en psychosomatische klachten. Wellicht speelt de relatief grote groep kinderen met deze indicatie een rol. Zij zijn wellicht kwetsbaarder, of er is minder aandacht geweest voor oefentherapie wegens het sluiten van de scholen en de hoge zorglast voor de ouders. Het aantal consulten voor COPD neemt relatief gezien weinig af, en bereikt het snelst weer zo goed als het oude niveau. Een van de richtlijnen om tussen week 13 en week 18 paramedische zorg te verlenen, was om de fysieke zorgverlening aan patiënten zonder een medische indicatie te beperken ([zie website van de IGJ](#)). Dit is voor COPD waarschijnlijk niet aan de orde. Daarentegen laten de cijfers zien dat het aantal startconsulten voor COPD afneemt tot nul tijdens deze periode. Mogelijk is een deel van de patiënten en/of behandelaren terughoudender met het opstarten van zorg omdat COPD-patiënten in de risicogroep vallen.

De resultaten laten zien dat het aantal patiënten dat oefentherapie krijgt nog niet terug is op het niveau van begin 2020. Een vraag die hierbij gesteld kan worden is wat het effect van deze afname in consulten is op het therapieverloop van verschillende patiënten en of het aantal consulten zich op langere termijn zal herstellen naar het niveau van voor de corona uitbraak. Vervolgonderzoek kan uitwijzen of de zorg zich volledig zal herstellen. We zullen daarom oefentherapiepraktijken blijven monitoren om langetermijngevolgen in kaart te kunnen brengen.

Disclaimer

Wij doen ons best om onze onderzoeksresultaten zo begrijpelijk mogelijk te presenteren. De onderzochte materie is echter complex. Wij staan in voor de juistheid van onze cijfers, maar wij kunnen geen verantwoording nemen voor conclusies die derden op deze cijfers baseren. Wij zijn daarnaast continu bezig met het verbeteren van ons onderzoek. Een voorbeeld is het verbeteren van de methodologie of het toevoegen van gegevens van praktijken die op een later moment zijn binnengekomen. Hierdoor kunnen er veranderingen optreden in de cijfers en trends.

Over het onderzoek

Tijdens de coronapandemie heeft het Nivel oefen- en fysiotherapiepraktijken gevraagd wekelijks cijfers aan te leveren om de zorg over de tijd in kaart te kunnen brengen. Deze publicatie richt zich op cijfers van oefen-therapiepraktijken. Per week hebben 48 tot 84 oefen-therapiepraktijken uit heel Nederland gegevens aangeleverd. Op basis van deze informatie van deze praktijken krijgen we inzicht in de zorg die oefen-therapeuten leverden voor, tijdens en na de coronalockdown. Voor het onderzoek hebben we gebruikgemaakt van twee bronnen: Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn en de Landelijke Database Oefen-therapie (LDO).

Meer weten

U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Meer informatie over ons onderzoek naar het [Gebruik van paramedische zorg in coronatijd](#) is opgenomen in pijler 3 van [Corona Actueel](#), waar u al ons corona-onderzoek aantreft.

Contact

Dr. Willemijn Meijer, onderzoeker Paramedische Zorg

[E] w.meijer@nivel.nl

[T] 030 272 9700

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt:

Essen M.H.J. van, Conijn D., Dijk, L. van, Meijer, W.M. Gevolgen coronapandemie op gebruik oefen-therapiezorg voor verschillende aandoeningen. Gebruik van paramedische zorg in coronatijd. Week 2-37, 6 januari - 13 september 2020. Utrecht: Nivel 2020.